

ЖАЛЕЗА ВУЧЫЦЬ ЦЯРПЛІВАСЦІ І ФАНТАЗІІ

Докшыцкі самавук пра работу, сям'ю і домік з садам

Кожны, хто трапіць у Докшыцы, абавязкова заўважыць работы Уладзіміра ШУТКІНА — скульптуры з жалеза, каванья лаўкі, узорыстыя металічныя вароты. Калі ж пашанцуе, як карэспандэнт «Звязды», патрапіць у майстэрню мясцовага каваля, то вочы літаральна разбягаюцца: гатовыя выбаць суседнічаць з нарыхтоўкамі, і разабрацца, дзе ёсць што, можа толькі сам гаспадар.

Плугі, металічныя ружы і невядомыя рагуліны

Як індывідуальны прадпрымальнік Уладзімір Валянцінавіч зарэгістраваўся 15 гадоў таму, але з металам пачаў працаваць намінага раней.

— На хлебавазаводзе быў зваршчыкам. Дапамагаў суседзям — варыў каму духоўку, каму веласіпед, каму плуг... Спачатку нават не думаў, што работы паболей. А потым з'явілася мода на розныя прыгожыя рэчы з жалеза — фігуркі на стрэхах, каванья агароджы. Прыехаў да мяне аднойчы знаёмы і кажа: «У мяне сябар пчаляр, яму на вароты трэба металічная пчала». Змайстраваў пчалу — з'явіліся іншыя заказы. Справа так разгарнулася, што перастаў адзін спраўляцца. Тут сын якраз скончыў вучыцца на механізатара, а я яму прапанаваў паспрабаваць кавальскую работу. Далей — болей. Выйшла замуж старэйшая дачка. Зяць да нас у майстэрню спачатку проста хадзіў, а потым рашыўся: «Давай паспрабую». Я не забараняў — калі ўпадабае, то нікому горш не будзе. Шэсць гадоў прайшло, малодшая дачка таксама прывяла ў сям'ю мужа. Той раней працаваў вальшчыкам у лясніцтве, напачатку сумняваўся, ці атрымаецца, а як аказалася, ці не больш за другіх ад мяне пераняў.

У руках каваля нават металічны лом ператвараецца ў эксклюзіўныя прадметы. Напрыклад, не адразу заўважаш, што спінка для крэсла раней была часткай старога, яшчэ «савецкага» ложка. Металічная ружа выглядае крохкай і далікатнай, пакуль не возьмеш яе ў рукі. Паходзіш сярод гэтай прыгажосці і мімаволі параўнаеш яе з экспазіцыяй у музеі.

— Музей зараз пакажу, — усміхаецца гаспадар.

І сапраўды, кажуць людзі: у каго падкова над варотамі, таму шчасце будзе. Уладзімір Шуткін такіх шчаслівых талісманаў назбіраў на цэлую сцяну. А разам з імі — дзясяткі клямак, страмёнаў, рагачоў, замкоў і многа іншага, чаму недаведчаны чалавек нават назвы не знойдзе.

— Гэта работы кавалёў Докшыцкага раёна, некаторыя з іх працавалі яшчэ да рэвалюцыі. Паглядзіце, звячайная клямка, а як яна расказвае пра свайго стваральніка! Уніклівы майстар нават з простага

Сямейны ачаг Уладзіміра і Таццяны.

рэчы мог зрабіць твор мастацтва — з завітушкамі і ўзорамі.

Я раней нават не ўяўляў, як многа працы было ў каваля, — прызнаецца майстар. — Вось, напрыклад, рэдка хто можа вызначыць, для чаго патрэбна такая рагуліна. А гэта як у вёску праводзілі электрычнасць, каваль наразаў самаробныя гайкі, збіраў і скручваў аснову і на яе замацоўваліся ізалятары. Сёння такую штуку можна зрабіць за некалькі хвілін, а ў мінулыя часы

настаўнік на работу паглядзеў, пахваліў: «Ну, крыху кеміш». І сказаў зрабіць той жа малюнак, толькі крыху інакш. І так разоў пяць, пакуль не прызнаў, што са мною займацца будзе плён. Так я зразумеў, што нават калі перад вачамі малюнак на паперы, поўнасцю яго не скапіруеш. Заўсёды можна прыдумаць іншы фон, паставіць фігуры ў больш эфектны разварот. Вялікі дзякуй першаму настаўніку за гэту навуку.

Пасля ўзорыстых падсвечнікаў і чаканых карцін неяк не чакаеш, што пасярод памяшкання ўбачыш загадкавы аграгат. Больш за ўсё ён нагадвае рухавік машыны. Аказалася, гэта сапраўдная «кулібінская распрацоўка» — металічная печка, сканструяваная па адмысловай замове. Здавалася б, пры чым тут печка, калі гаспадар займаецца кавальствам? Аднак не ўсё так адназначна...

— Насамрэч у рабоце печніка і чаканшчыка многа агульнага, — тлумачыць Уладзімір. — Калі ты робіш печку, то загадзя прадумваеш, які будзе канчатковы вынік, куды выведзеш канал, каб у хаце было цёпла і не дымна. Тое самае ў чаканцы: малюнак толькі намеціў, а ўжо ведаеш, як яго закончыш.

Печкі майстар складае з 1985 года. Як кажуць, жыццё прымусліла навучыцца.

— Калі ажаніўся, то вырашылі з жонкай купіць асобны дом у Докшыцах. А там аказалася дрэнная печка. Трэба перакладваць, я не ўмею, майстроў па раёне можна на пальцах рукі пералічыць. Цешча параіла чалавека, які, па чутках, разумее ў гэтай справе. Ён пліту склаў, а за абедом хапіў лішчу гарэлкі і «выключыўся». Адвёз я работнічка дамоў і вырашыў, што прасцей самому дарабіць, бо пакуль пачынаў працаваць, сёе-тое расказваў. А далей цікава выйшла. На той час я будаваў дамы па дамоў. Аднайчы прараб намякнуў, што нядрэнна было б яшчэ і печку зладзіць. І тут нібы лёс умяшаўся — напярэдадні 9 мая ў фігуры салдата адвалілася рука. Пакуль умацоўваў скульптуру арматурай, пасябраваў з ветэранам вайны, які гэты помнік даглядаў. Ён у мірны час разумее кавальскую справу і печніком быў. Многа карыснага падказаў, пакуль я не «ўрубіўся» што да чаго.

Казачны свет докшыцкага майстра.

каваль праваджаўся б гадзінамі. Мяне наогул захапляе, як у даўніну рабілі складаныя механізмы толькі на балтах і скобах.

Мастацкая чаканка і лёсавызначальная рука бетоннага салдата

У майстэрні докшыцкага ўмельца на сценах нібы вокны ў казачны свет. Там скачуць алені, укленьваюць перад царэўнамі віцязі, стары лірнік расказвае казкі ўважліваму слухачу.

— Жалеза, яно цікавае. Вучыць цярплівасці і фантазіі, бо трэба загадзя ўяўляць прадмет, які хочаш зрабіць. Мне было 14 гадоў, калі маці параіла схадзіць да мастака-афарміцеля, які займаўся мастацкай чаканкай — умеў рабіць прыгожыя «малюнкi» на метале. Памятаю першае сваё заданне — малюнак, на якім мядзведзь нясе кораб з Алёнкай. Я яго вычаканіў,

цяпер Уладзімір пачынаў справай не займаецца. Можа толькі парадамі дапамагчы. Работа печніка на вёсках запатрабаваная і сёння, васьць толькі рукі-ногі ад яе баяцца.

— Не навука — цэглу пакласці. Каб печка атрымалася, трэба ў кожнай цагліны выбраць правільны бок — паглядзець, дзе сажа засталася, дзе вугалок адбіты... — успамінае майстар. — У мяне недзе быў сшытак з занатоўкамі пра тыпы печак. Дамы розныя, і печкі трэба будаваць пад кожны дом. Потым прыходзіў, цікавіўся ў гаспадароў, ці добра атрымалася, і тады альбо перарабляў, альбо ўдалыя варыянты запамінаў.

цей, песні спяваў пад гармонік. Год сябравалі, а потым пажаніліся.

У мінулым годзе сужэнцы Шуткіны адсвяткавалі 35 гадоў, якія пражылі разам. Летам разам з дочкамі Людмілай і Вольгай, сынам Дзмітрыем і шасцю ўнучкамі выязджаюць на дачу — да рэчкі, возера... Мару пра домік з садам гаспадар прывёз з Казахстана, дзе жыў раней.

— Нарадзіўся ў Іжэўску. У Казахстан трапіў зусім малым — бацькі выехалі на цаліну, аднак у цяжкі перазнаёмліся з іншымі вандроўнікамі і аселі ў горадзе Балхаш. Уявіце вялізнае возера і горад на беразе, а да суседняй Караганды ехаць 400 кіламетраў.

Наш дом быў шматкватэрны, побач жылі чачэнцы, карэйцы,

У кавальскай майстэрні Уладзімір ШУТКІН (у цэнтры), яго сын Дзмітрый (злева) і зяць Іван САКАЛОЎСКІ (справа).

«Табліца Мендзялеева» пад адным дахам

У доме Шуткіных цёпла і светла. Таццяна Васілеўна частуе гасцей чаем са скрыпеню.

— Чалавек у мяне гаварлівы, ён і ў маладосці такі быў. Усяго было ў жыцці, муж захапляўся рознымі справамі, але без рызыкі не пражыць. Мне маці казала: «Бачыш, што чалавек добры, разумее ў справе, то не спрачайся з ім», — гаспадыня сапраўды выглядае ціхай і спакойнай. Пакуль муж прападае на рабоце ў майстэрні, жанчына даглядае дом, дзяцей, клапаціцца пра ўтульнасць.

— З Таняй пазнаёмліўся ў цэнтры горада, — успамінае Уладзімір. — Я жыў тады ў інтэрнаце, а яна працавала ў магазіне. Зайшоў неяк туды па дробязі і адразу прыкмеціў дзяўчыну. Так яна спадабалася, што пачаў наведвацца час-

немцы, татары, башкіры, эстонцы, беларусы... Як гэта кажуць, сабралася ўся «табліца Мендзялеева» пад адным дахам. У кожнага народа свае традыцыі, стравы, гульні. Дзецьмі мы адзін да аднаго ў гасці бегалі і нават не задумваліся, што нехта іншай нацыянальнасці. Мы з жонкай, бывае, прыязджаем туды да сяброў у гасці.

Давялося за жыццё многа дзе пабываць: службу праходзіў ў Германіі, па накіраванні ад камсамола ездзіў будаваць метро ў Польшчу. У Беларусь трапіў пасля арміі і адразу ўпадабаў гэтыя мясціны. Асабліва прыгожа вясной, калі сад цвіце — такога ў Казахстане не бачыў раней. Знайшоў тут дом, сям'ю, справу — вот так і прыжыўся.

**Рагнеда ЮРГЕЛЬ.
Фота аўтара**

Кавальскія вырабы Уладзімір знаходзіў сам або атрымліваў ад знаёмых. Так з'явіўся «музей на сцяне».